

PLANIFICAREA DEZVOLTĂRII DURABILE A TERITORIILOR ȘI AȘEZĂRILOR UMANE

PLANNING THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF HUMAN TERRITORIES AND SETTLEMENTS

[https://doi.org/10.52327/1813-8489.2022.1\(113\).10](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2022.1(113).10)

CZU: [352/354+711]:504

Mihail LUPAȘCU,
doctorand,
Academia de Administrare Publică

SUMMARY

Sustainable development is a principle of organizing the development of a country, an inevitable imperative of planning, and planning is a principle of organizing land use planning through a series of legislative reforms. The normative sphere of sustainable planning is an unprecedented opportunity between development and the environment in terms of ensuring territorial cohesion. As a country develops, planning becomes more and more important. A dynamic development involves making more and more decisions that need to be coordinated and correlated. As a country's economy grows, planning capacity needs to be developed and decision-making needs to be streamlined at all administrative levels.

Keywords: development, arrangement, human settlement, planning, public administration, territory.

REZUMAT

Dezvoltarea durabilă este un principiu de organizare a dezvoltării unei țări, un imperativ inevitabil al planificării, iar planificarea este un principiu de organizare al amenajării teritoriului, printr-o serie de reforme legislative. Sfera normativă a planificării sustenabile este o oportunitate fără precedent între dezvoltare și mediu primate prin prisma asigurării coeziunii teritoriale. Pe măsură ce o țară se dezvoltă, planificarea devine din ce în ce mai importantă. O dezvoltare dinamică presupune luarea a tot mai multor decizii care trebuie coordonate și corelate. Pe măsură ce economia unei țări se consolidează, capacitatea de planificare trebuie dezvoltată, iar procesul de luare a deciziilor trebuie eficientizat la toate nivelurile administrative.

Cuvinte-cheie: dezvoltare, amenajare, așezare umană, planificare, administrație publică, teritoriu.

Promovarea dezvoltării teritoriale necesită împuterniciri cu autonomie semnificativă și încorporate în rețele eficiente de responsabilitate. Autoritățile publice sunt recunoscute ca mecanisme de autoguvernare a unei circumscripții politice naționale, care nu sunt doar responsabile pentru funcțiile specifice care le sunt delegate, ci sunt și împuternicite cu un mandat general pentru bunăstarea comunităților lor și, prin urmare, pot dezvolta, finanța și implementa propriile politici naționale. Rolul administratorului public în conducere - în special conducerea guvernamentală și politică - se extinde rapid. Societatea ar putea exista fără un organ legislativ sau judiciar, ea nu ar putea supraviețui niciodată fără administrație publică. Funcțiile Guvernului sunt îndeplinite de administrația publică care organizează, implementează și supraveghează agențiile de executare care administrează legile și reglementările ce mențin viața publică în mișcare.

Planificarea strategică a dezvoltării teritoriale durabile și așezărilor umane în Republica Moldova este realizată pe baza unui proces participativ de luare a deciziilor care se concentrează pe probleme importante, uneori conflictuale, și pe impactul acestora asupra părților interesate.

În prezentul articol autorul studiază rolul administrației publice în planificarea și gestionarea dezvoltării durabile a teritoriilor și așezărilor umane. Sunt studiate noțiunile de bază privind planificarea, precum și rolul administrației publice de ambele niveluri în organizarea și gestionarea lor, prin prisma analizei atribuțiilor admi-

nistrației publice stipulate de legislația în vigoare.

Confruntată deocamdată cu această dilemă, țara noastră beneficiază azi de un sistem de planificare reglementat de o legislație neunitară, venită în urma unui lung proces de sistematizare teritorială centralizată și obtuz, specific țărilor socialiste. Politica de coeziune este una dintre cele mai importante în Uniunea Europeană, poate cea mai importantă după Politica Agricolă Comună [14].

Într-adevăr, este necesar să înțelegem cum a devenit dezvoltarea durabilă o nouă regulă instituțională, un factor de reînnoire a acțiunii publice. Pentru aceasta, ni s-a părut important să reluăm istoria instituționalizării dezvoltării durabile la nivel internațional și național, bazându-ne în special pe aspectele politico-administrative, juridice și socio-politice. Acest lucru ne permite, pe lângă stabilirea unei cunoștințe detaliate a problemei, să înțelegem stadiul de progres al etapelor de implementare concretă a dezvoltării durabile (în instituții internaționale, europene, naționale, în drept, în cercurile politice, în opinia publică etc.)

În septembrie 2015, Republica Moldova, alături de alte 192 state membre ale ONU, a adoptat Declarația Summitului privind Dezvoltarea Durabilă, prin care s-a angajat să pună în aplicare Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă. Astfel, până în anul 2030, țara noastră, de rând cu celelalte țări, urmează să-și mobilizeze eforturile pentru a elimina toate formele de sărăcie, pentru a combate inegalitățile și pentru a aborda problemele schimbărilor climatice, asigurând că nimeni nu este lăsat în urmă [5].

Agenda 2030 privind dezvoltarea durabilă oferă un cadru unic pentru căi transformatoare către durabilitate la nivel mondial. De asemenea, Agenda 2030 necesită o schimbare de paradigmă în guvernare, la și între toate nivelurile.

Planificarea durabilă a teritoriilor și așezărilor umane constituie un ansamblu de acțiuni și de intervenții ale administrației publice, care vizează să asigure, cu ordine și în timp, o repartitie adecvată a populației, construcțiilor, activităților economice și echipamentelor de infrastructură asupra unui teritoriu, ținând cont de constrângerile naturale, antropice și strategice [13].

Alte definiții consideră amenajarea teritoriului ca fiind o geografie prospectivă și deliberată a așezărilor umane sau remodelarea structurii și „feței” unei țări [15].

Republica Moldova dispune de o legislație complexă, de peste 30 de acte normative, care oferă suportul necesar pentru politicile administrației centrale și locale în domeniul dezvoltării durabile a localităților. Un șir de legi stabilesc responsabilitățile și drepturile în raporturile dintre autoritățile centrale și locale privind: securitatea aeronautică; delimitarea proprietății publice; regimul mormintelor și operelor comemorative de război; evaluarea strategică de mediu; deșeurile; accesul pe proprietăți și utilizarea partajată a infrastructurii asociate rețelor publice de comunicații electronice; achizițiile publice; cu privire la locuințe; serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare; incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități; privind

organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova; cu privire la geodezie, cartografie și geoinformatică; privind expertiza ecologică; privind principiile urbanismului și amenajării teritoriului.

Dezvoltarea durabilă a devenit un nou principiu de organizare al amenajării teritoriului printr-o serie de reforme legislative, inclusiv prin orientarea planificării și dezvoltării teritoriului cunoscută sub numele de Legea nr. 835/1996 referitoare la amenajare teritorială și urbanism, care reprezintă coloana vertebrală a cadrului de reglementare a activităților de amenajare teritorială în Republica Moldova.

În cadrul legal al planificării se specifică: „Documentație de urbanism și amenajare a teritoriului - planuri de amenajare a teritoriului, planuri urbanistice și regulamentele aferente, în care se definesc scopurile, mijloacele și se face etapizarea acțiunilor de amenajare a teritoriului și de urbanism, se oferă soluții pentru o dezvoltare echilibrată a teritoriilor și localităților, pentru prevenirea și eliminarea disfuncționalităților” [9].

Conexe cu cele indicate sunt legile din domeniul relațiilor funciare și pieței de imobil, ocrotirii mediului înconjurător și patrimoniului cultural, sectorul de construcții, transport și altele.

Un sistem de planificare teritorială eficient are un rol strategic în susținerea coerenței politicilor publice, coordonarea între diferiți actori publici și privați a procesului de dezvoltare. Teritoriul reprezintă un spațiu, asupra căruia acționează puterea publică suverană a poporului sau a colectivităților locale.

Noțiunea „teritoriu” este strâns le-

gată de noțiunea „stat”, fiind unul din elementele sale esențiale. Aceasta este specificat în Constituția Republicii Moldova „Teritoriul de stat reprezintă spațiul geografic în limitele căruia statul își exercită suveranitatea deplină și exclusivă. Împreună cu populația și organele puterii, teritoriul constituie una din premisele existenței statului ca subiect al dreptului internațional”.

Activitatea de amenajare a teritoriului și de urbanism la nivel național este coordonată de Guvern, care stabilește, în baza strategiilor naționale de dezvoltare, linii directoare, politici sectoriale, programe și proiecte prioritare întru creșterea bunăstării, siguranței și calității vieții cetățenilor, coordonată, prin Legea nr. 136/2017, în raport cu conținutul Programului de guvernare, programe prioritare, linii directoare și politici sectoriale [10].

Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale este organul specializat al Guvernului în domeniul amenajării teritoriului și al urbanismului, pe care îl conduce, exercitând și controlul statului privind aplicarea prevederilor cuprinse în documentațiile specifice, având în această calitate următoarele atribuții: a) elaborarea Planului de amenajare a teritoriului național; b) elaborarea Planului de amenajare a teritoriului regional, care fundamentează planurile de dezvoltare regională; c) elaborarea Regulamentului general de urbanism; d) avizarea proiectelor de acte normative referitoare la activitatea de amenajare a teritoriului și de urbanism; e) colaborarea cu ministerele, precum și cu celelalte organe ale administrației publice centrale, pentru

fundamentarea, din punct de vedere al amenajării teritoriului și al urbanismului, a programelor strategice sectoriale; f) colaborarea cu consiliile pentru dezvoltare regională, consiliile raionale și consiliile locale, precum și urmărirea modului în care se aplică programele guvernamentale și liniile directoare în domeniul amenajării teritoriului și al urbanismului la nivel regional, raional și local; g) avizarea documentațiilor de amenajare a teritoriului și de urbanism, potrivit competențelor stabilite prin legislație.

În îndeplinirea atribuțiilor sale Ministerul utilizează informații de sinteză la nivel național din toate domeniile de activitate economică și socială. Celelalte ministere și organe ale administrației publice centrale sunt obligate să furnizeze acestuia, la cerere, informațiile necesare pentru desfășurarea activității de amenajare a teritoriului și de urbanism. Ministerul poate solicita autorităților administrației publice locale să elaboreze sau să modifice o documentație de urbanism sau de amenajare a teritoriului, în vederea aprofundării, detalierii sau aplicării unor prevederi cuprinse în programele strategice sectoriale ale Guvernului, precum și pentru respectarea intereselor generale ale statului.

Consiliul raional stabilește orientările generale privind amenajarea teritoriului și organizarea și dezvoltarea urbanistică a localităților, pe baza planurilor de amenajare a teritoriului și de urbanism. În acest scop coordonează activitatea consiliilor locale și le acordă asistență tehnică de specialitate. Consiliul raional asigură preluarea prevederi-

lor cuprinse în planurile de amenajare a teritoriului național, regional și zonal în cadrul documentațiilor de amenajare a teritoriului și de urbanism pentru teritoriile administrative ale localităților din raion, asigură elaborarea Planului de amenajare a teritoriului raional, a planurilor zonale de amenajare a teritoriului care sunt de interes raional și le aprobă conform prevederilor legii.

În activitatea de amenajare a teritoriului și de urbanism în conformitate cu Legea nr. 98/2012 privind administrația publică centrală de specialitate, consiliile raionale sunt sprijinite de Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, precum și de alte ministere și organe ale administrației publice centrale. Consiliul raional poate solicita consiliilor locale să elaboreze sau să actualizeze o documentație de amenajare a teritoriului sau de urbanism, în vederea asigurării aplicării unor prevederi cuprinse în programele de dezvoltare a raionului. Solicitarea se transmite consiliului local, însoțită de expunerea motivelor care au stat la baza hotărârii consiliului raional și de termenul fixat pentru elaborarea sau modificarea documentației [11].

În îndeplinirea atribuțiilor sale în domeniul amenajării teritoriului și al urbanismului, consiliul raional utilizează informații de sinteză la nivelul raional din toate domeniile de activitate economico-socială. Ministerele și celelalte organe ale administrației publice centrale sunt obligate să furnizeze cu titlu gratuit autorităților publice raionale și locale informații din domeniile lor de activitate pentru teritoriul respectiv, iar consiliile locale sunt obligate să fur-

nizeze informații referitoare la dezvoltarea economico-socială și urbanistică a localităților.

Conform Legii nr. 436/2006 privind administrația publică locală, autoritățile administrației publice locale beneficiază de autonomie decizională, organizațională, gestionară și financiară, au dreptul la inițiativă în tot ceea ce privește administrarea treburilor publice locale, exercitându-și, în condițiile legii, autoritatea în limitele teritoriului administrat [12].

Consiliul local coordonează și răspunde de întreaga activitate de urbanism desfășurată pe teritoriul unității administrativ-teritoriale și asigură respectarea prevederilor cuprinse în documentațiile de amenajare a teritoriului și de urbanism aprobate, pentru realizarea programului de dezvoltare urbanistică a localităților componente ale comunei (satului) sau orașului. Consiliul local cooperează cu consiliul raional și este sprijinit de acesta în activitatea de amenajare a teritoriului și de urbanism. Consiliul local cooperează în procesul de întocmire a programului de dezvoltare urbanistică a localităților și cu instituții, agenți economici, organisme și organizații neguvernamentale de interes național, raional sau local. În îndeplinirea atribuțiilor sale în domeniul amenajării teritoriului și al urbanismului consiliul local utilizează informații din toate domeniile de activitate economico-socială.

Consultarea populației este strict legată de principiul transparenței, care presupune informarea cetățenilor despre deciziile adoptate, furnizarea informațiilor despre activitatea

autorităților. Informarea și consultarea cetățenilor presupune și posibilitatea antrenării și implicării publicului în procesul decizional, potrivit art. 17 al Legii 436/2006 [12].

Serviciile publice descentralizate ale ministerelor și ale celorlalte organe centrale, agenții economici, organismele și organizațiile neguvernamentale care își desfășoară activitatea la nivel local au obligația să furnizeze cu titlu gratuit informațiile necesare în vederea desfășurării activității de amenajare a teritoriului și de urbanism la nivel local.

Potrivit prevederilor legale, consiliul local are următoarele atribuții în domeniul dezvoltării și planificării urbane:

- avizează sau aprobă, după caz, studiile, prognoze și programe de dezvoltare economico-socială, de organizare și amenajare a teritoriului, documentații de amenajare a teritoriului și urbanism, inclusiv participarea la programe de dezvoltare raională, regională, zonală și de cooperare transfrontalieră, în condițiile legii;

- administrează domeniul public și domeniul privat al comunei (satului) sau orașului;

- analizează și aprobă, în condițiile legii, documentațiile de amenajare a teritoriului și urbanism ale localităților, stabilind mijloacele materiale și financiare necesare în vederea realizării acestora; aprobă alocarea de fonduri din bugetul local pentru acțiuni de apărare împotriva inundațiilor, incendiilor, dezastrelor și fenomenelor meteorologice periculoase;

- stabilește măsurile necesare pentru construirea, întreținerea și modernizarea drumurilor, podurilor, precum

și a întregii infrastructuri aparținând căilor de comunicații de interes local;

- înființează și organizează târguri, piețe, oboare, locuri și parcuri de distracție, baze sportive și asigură buna funcționare a acestora;

- atribuie sau schimbă, în condițiile legii, denumiri de străzi, de piețe și de obiective de interes public local;

- cooperează în procesul de întocmire a programului de dezvoltare urbanistică a localităților și cu instituții, agenți economici, organisme și organizații neguvernamentale de interes național, raional sau local.

Planificarea include o listă importantă de instrumente pentru amenajare, care sunt interdependente și trebuie să fie corelate pe verticală. Prin urmare, secvențialitatea este foarte importantă, deoarece elaborarea planurilor la nivel inferior trebuie să fie corelată cu planurile ierarhic superioare.

În dezvoltarea teritoriului, administrația publică locală deține un rol foarte important în planificare teritorială. Din aceste motive, au apărut așa numite teorii instituționale ale planificării în literatura de specialitate (de sociologie), prin care se analizează activitatea de planificare din perspectiva structurilor legale și instituționale ale unui stat, precum și rolul și puterea socială a planificării. Planificarea rămâne un aspect asociat cu amenajarea teritoriului, având obiectivul general de a rezolva disfuncții complexe în teritoriu. Rolul administrației publice centrale nu se limitează doar la furnizarea de servicii, ci se extinde și în procesul legislativ și implicarea acesteia în elaborarea de noi reglementări.

Administrația Publică Centrală (APC) din Republica Moldova, în special, joacă un rol-cheie în afirmarea modelelor orientate către durabilitatea teritorială. APC are un rol dublu de moștenire publică și factor de decizie/planificator, în promovarea eficientă la nivel național, în lumina particularităților specifice.

Privind cercetarea noastră, multe țări recunosc rolul important pe care îl poate juca știința, și anume, să informeze politicile de dezvoltare durabilă. Obiectivele pot fi grupate sub trei titluri: de eficiență, echitate și acceptabilitate și durabilitate.

Eficiență. Utilizarea teritoriului trebuie să fie viabilă din punct de vedere economic, astfel încât un obiectiv al planificării dezvoltării este utilizarea eficientă. Pentru orice utilizare particulară, anumite zone sunt mai potrivite decât altele. Eficiența se obține prin potrivirea diferitelor utilizări ale terenului cu zonele care vor aduce cele mai mari beneficii.

Cu toate acestea, eficiența înseamnă lucruri diferite pentru diferiți oameni. Pentru utilizatorul individual de teren, înseamnă cea mai mare rentabilitate a capitalului și a muncii investite sau cel mai mare beneficiu din suprafața disponibilă. Obiectivele guvernamentale sunt mai complexe: pot include îmbunătățirea situației valutare prin producția pentru export sau pentru substituirea importurilor [6].

Echitate și acceptabilitate. Utilizarea teritoriului trebuie să fie, de asemenea, acceptabilă din punct de vedere social. Obiectivele includ securitatea alimentară, angajarea și securitatea veniturilor în zonele rurale. Îmbunătățirile și redistri-

buirea terenurilor pot fi întreprinse pentru a reduce inegalitatea sau, alternativ, pentru a ataca sărăcia absolută. O modalitate de a face acest lucru este stabilirea unui prag de nivel de trai la care ar trebui să fie ridicate cele ale grupurilor țintă. Standardele de viață pot include niveluri de venit, nutriție, securitate alimentară și așezări umane. Planificarea pentru atingerea acestor standarde implică apoi alocarea de teritorii pentru utilizări specifice, precum și alocarea de resurse financiare și de altă natură [7].

Durabilitate. Utilizarea durabilă a teritoriilor este aceea care răspunde nevoilor prezentului, conservând, în același timp, resursele pentru generațiile viitoare. Aceasta necesită o combinație de producție și conservare: producția de bunuri de care oamenii au nevoie acum, combinată cu conservarea resurselor naturale de care depinde acea producție, astfel încât să se asigure continuarea producției în viitor [13].

O comunitate care își distruge pământul își pierde viitorul. Utilizarea durabilă a terenurilor și așezărilor umane trebuie planificată pentru comunitate în ansamblu, deoarece conservarea solului, a apei și a altor resurse de teren depășește adesea mijloacele utilizatorilor individuali ai terenurilor.

Practica planului de amenajare teritorială europeană a fost supusă unei presiuni și a unei examinări considerabile în ultimele decenii, deoarece practicile tradiționale de planificare, structurile administrative și organizațiile instituționale au avut dificultăți în a face față noilor cerințe și provocări [2], [3].

Provocările în procesul de planificare au fost atribuite în mare măsură

restructurării economice globale, liberalizării ulterioare a piețelor economice și stresul economic, social și politic. Multe țări europene, de asemenea, se confruntă cu noi provocări, cum ar fi îmbătrânirea populației, creșterea stagnantă a populației și modelele în schimbare de urbanizare [17].

În plus, s-au făcut noi solicitări de planificare atât pe plan substanțial, în ceea ce privește domeniul de aplicare a ceea ce ar trebui să abordeze planificarea, cât și procedural, în ceea ce privește rolul participării administrației publice și sectorul privat în modelarea creșterii regiunilor [1]. Aceste schimbări profunde și larg răspândite au afectat scopurile normative și procedurale, metodele și substanța practicii de planificare la toate scările. În plus, au fost reexamineate ipotezele de lungă durată privind eficacitatea și viabilitatea statului bunăstării, natura relațiilor interguvernamentale și rolul instituțiilor formale.

În consecință, instrumentele tradiționale de planificare, cum ar fi alocarea terenurilor și sistemele de amplasare centrală, s-au preocupat în primul rând de „locația, intensitatea, forma, cantitatea și armonizarea dezvoltării terenurilor necesare pentru diferitele funcții de utilizare a așezărilor umane” au fost din ce în ce mai criticate ca irelevante și, în locul lor, au fost susținute abordări mai strategice ale planificării care acordă o prioritate mai mare concurenței metropolitane și intra-jurisdicționale [8].

Astfel, rolul administrației publice a fost redefinit ca unul de administrare sau chiar facilitare a procesului de dezvoltare. Putem nota că planificarea

strategică a Planului de Amenajare a Teritoriului Național (PATN) implică mai mult decât un simplu scop normativ, ci mai degrabă necesită o reconceptualizare a procesului de planificare.

Dezvoltarea durabilă a teritoriului și așezărilor umane are ca problematică următoarele:

- valorificarea resurselor naturale ale solului și subsolului;
- structura și dinamica populației și resurselor de muncă;
- armonizarea dezvoltării așezărilor umane;
- dezvoltarea infrastructurilor tehnico-edilitare teritoriale;
- reabilitarea, producția și valorificarea mediului natural și construit.

Planificarea strategică a teritoriului implică identificarea și adunarea actorilor majori (publici și privați), permițând o implicare largă (governare pe mai multe niveluri) și diversă (publică, economică, societate civilă) în timpul procesului de planificare și crearea de viziuni sau perspective solide, viabile pe termen lung (o geografie a necunoscutului) și strategii la diferite niveluri, luând în considerare structurile de putere, incertitudinile politice, economice, de gen, culturale și valorile concurente [4].

Întoarcerea către o planificare mai strategică în Europa a fost bine documentată. Cercetătorii Salet și Thornley evidențiază unele dintre marile schimbări instituționale care au avut loc, care au afectat practica de planificare, acestea includ schimbarea rolului guvernelor naționale, noi modele de relații interguvernamentale și o trecere către o mai mare includere a sectorului privat

în procesul de luare a deciziilor de planificare [16].

Ca atare, planificarea a înregistrat o schimbare de la abordările administrative și de reglementare mai tradiționale, caracterizate prin accentul pus de statul bunăstării postbelic pe redistribuirea bogăției și egalizarea șanselor, către un accent mai mare pe dezvoltarea economică și creșterea competitivității globale. În consecință, actorii privați și non-profit și-au asumat un rol mai prominent în planificarea și luarea deciziilor privind utilizarea teritoriilor [19].

Inerent acestei evoluții este un accent din ce în ce mai pus pe rolul de „abilitare” al guvernului: „Administrația publică caută cooperarea cu alte organizații care realizează furnizarea efectivă a serviciilor și o serie întreagă de noi proceduri sunt concepute pentru a reglementa și monitoriza această relație”.

În al doilea rând, s-a văzut o restructurare și o redimensionare a relațiilor interguvernamentale, cu responsabilitățile de luare a deciziilor trecând de la administrația centrală la niveluri supra și subnaționale. Această descentralizare simultană a condus la creșterea rolului integrării instituționale atât pe verticală (de ex: între Uniunea Europeană și statele membre), cât și pe orizontală (între statele membre sau orașe) [19].

În plus, perspectiva dezvoltării teritoriale europene a subliniat trei obiective mari: „coeziunea economică și socială, conservarea și gestionarea resurselor naturale și a patrimoniului cultural precum și o competitivitate mai echilibrată a teritoriului” [20].

Deși Uniunea Europeană nu are o

autoritate obligatorie din punct de vedere juridic asupra problemelor de planificare a teritoriului – rolul ei este în general de a coordona activitățile și de a stabili un forum pentru schimburi interguvernamentale – ea a avansat planificarea și guvernarea regională prin administrarea fondurilor structurale.

Ca urmare, planificarea și guvernarea subnațională, în special la nivel regional, au jucat un rol din ce în ce mai mare în modul în care este organizată și structurată planificarea.

În al treilea rând, trecerea către dezvoltarea economică strategică implică o trecere de la „guvernare” la „guvernare”, iar procesul decizional a fost descentralizat și diversificat într-o gamă largă de organizații și actori publici, privați. Promovarea creșterii economice, în special dezvoltarea industriilor de înaltă tehnologie și a altor industrii dezirabile, este adesea realizată prin crearea de rețele și eforturi de colaborare între multiple părți interesate publice și private, grupuri de interese, firme și asociații regionale, ca o completare a instituțiilor mai formale de guvern [18].

Ca urmare a acestor dezvoltări ample, planificarea ca proiect atât procedural, cât și normativ a suferit modificări, ceea ce știm astăzi că planificarea nu seamănă puțin cu aceeași activitate care a existat doar 20-30 de ani în diferite țări europene. Un sistem de planificare care era menit să faciliteze dezvoltarea, să reglementeze utilizarea terenurilor și să facă diferența între urban și rural, a fost aproape decimat. Un proces complex și continuu de restructurare politică și instituțională,

forțe în schimbare atât în interiorul, cât și în afara țării, precum și cerințele așteptărilor ridicate din partea unui număr nesfârșit de agenții, părți interesate, grupuri publice, indivizi și guverne au bombardat planificarea sectorial, teritorial și politic.

Concluzie. Teritoriul Republicii Moldova este parte a avuției naționale de care beneficiază toți cetățenii țării, inclusiv prin gestionarea proceselor de dezvoltare prin activitățile de amenajare a teritoriului, urbanism sau de dezvoltare urbană durabilă ale autorităților publice centrale și locale. Rolul administrației publice centrale în dezvoltarea teritoriilor și așezărilor umane este, în primul rând, în planificarea și perfecționarea cadrului normativ în domeniu, inclusiv favorabil descentralizării acestora, și mai puțin în implicarea nemijlocită în satisfacerea necesităților specifice ale populației din unitățile administrativ-teritoriale. Administrația publică centrală este chemată de asemenea să adopte anumite standarde de calitate și să elaboreze politica ge-

nerală în domeniu. Tot administrația publică centrală este cea care își asumă rolul de a elimina serviciile ineficiente și depășite de timp, modernizând continuu serviciile bazate pe un concept strategic, precum și direcțiile de implementare pentru o perioadă de timp de peste 20 de ani, la scară regională, interregională, națională, cu integrarea aspectelor relevante la nivel transfrontalier și transnațional.

În acest sens, pentru a asigura un proces de dezvoltare durabilă și coerentă, în Republica Moldova se impune de urgență revenirea la finalizarea și aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național, elaborarea și aprobarea planurilor de amenajare a teritoriului raioanelor și a planurilor locale de amenajare a teritoriului, ajustarea legislației și stabilirea ierarhiei, coerenței și necesității corelării strategiilor, programelor și planurilor de dezvoltare cu elementele teritoriale, un proces vital, însărcinat cu implementarea unor metode predeterminate, orientate spre bunăstare și obiective de dezvoltare.

BIBLIOGRAFIE

1. Abram, S. și Cowell, R., Dileme de implementare: „Integrare” și „participare” în administrația locală norvegiană și scoțiană. *Mediu și planificare C: Guvern și politică*, 22(5): 2004, p. 701-719.
2. Albrechts, L. Alden, J. și da Rosa Pires, A. Aldershot, Hants „În The Changing Institutional Landscape of Planning”, Editat de: Albrechts, L., Alden, J. și da Rosa Pires, A. Aldershot, 2001.
3. Albrechts, L., Schimbări în planificarea spațială strategică? Câteva dovezi din Europa și Australia. *Mediu și planificare A*, 2006, 38(6): 1149 -1170.
4. Alpopi Cristina, *Elemente de urbanism*, Editura Universitară, București, 2008, 64 p.
5. Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030. <https://cancelaria.gov.md/ro/apc/agenda-de-dezvoltare-durabila>

6. Fürst, D., *Metropolitan Governance: Capacity, Democracy, and Dynamics of Place*, editat de: Heinelt, H. și Kuebler, D. London/New York : Routledge, 2005.
7. ONU Habitat. Raport global asupra așezărilor umane 2010. <https://unhabitat.org/books/the-challenge-of-slums-global-report-on-human-settlements>
8. Pierre, J. și Peters, Guvernare, politică și stat, New York : St Martin's Press, BG 2000.
9. Legea nr. 835 din 17-05-1996 privind principiile urbanismului și amenajării teritoriului. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1-2 din 02-01-1997.
10. Legea nr. 136 din 07-07-2017 cu privire la Guvern. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 252 art. 412 din 19-07-2017.
11. Legea nr. 98 din 04-05-2012 privind administrația publică centrală de specialitate. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 160-164 art. 537 din 03-08-2012.
12. Lege nr. 436 din 28-12-2006 privind administrația publică locală. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 32-35 art. 116 din 09-03-2007.
13. Petrisor, A. I., *Dezvoltarea durabilă: definiții și istoric*, Tribuna construcțiilor, 2003.
14. *Politica agricolă comună și tratatul*. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/103/politica-agricola-comuna-pac-si-tratatul>
15. Randet P., *L'aménagement du territoire. Genèse et étapes d'un grand dessein*, La Documentation Française, Paris, 1994.
16. Salet W. și Thornley, *Institutional influences on the integration of multilevel governance and space policy in European cities-regions*. *Journal of Planning Education and Research*, 2007, 27(2): 188-198.
17. Salet, W., Thornley, A. și Kreukels, A. *Institutional and spatial coordination in European metropolitan regions*. *Metropolitan Governance and Spatial Planning: Comparative Case Studies of European City-Regions*, Ed. Londra : Spon Press, 2003.
18. Thierstein, A., *Von der Raumordnung zurRaumentwicklung. Modeerscheinung oder Ausdruck neuer Akteure und Trends*, 2002, DISP, 148: 10-18.
19. Twedr-Jones, M., „Complexity and interdependence in a kaleidoscopic spatial planning landscape for Europe”. *The Changing Institutional Landscape of Planning*, Ed: Albrechts, L., Alden, J. da Rosa Pires, A. Burlington, VT, 2001.
20. Wilks-Heeg, S., Perry, B. și Harding, A., *Metropolitan regions in the face of the European dimension: Regimes, resizing or repositioning*. *Metropolitan Governance and Spatial Planning: Comparative Case Studies of European City-Regions*, Ed. Londra : Spon Press, 2003.

Prezentat: 31.01.2022.

E-mail: lupascu.mircea70@gmail.com